

Tür: Araştırma Makalesi

Kabul Tarihi: 1 Aralık 2023

Gönderim Tarihi: 19 Ekim 2023

Yayımlanma Tarihi: 26.12.2023

Atıf Künyesi: Alat, Hilal (2023), “Mehmet Âkif Ersoy’un Şiirlerinde Dil Sosyolojisi”,
International Journal of Turkish Academic Studies (TURAS), C. 4, S. 2, s. 24-33.

“MEHMET ÂKİF ERSOY’UN ŞİİRLERİNDE DİL SOSYOLOJİSİ”¹

Hilal ALAT²

10.54566/turas.1378204

ÖZ

Birçok edebiyat tarihçisine göre Milli Edebiyat Dönemi olarak adlandırılan (bazı kaynaklar bu dönemi II. Meşrutiyet dönemi olarak da ele alır)1908-1923 yılları arasında Osmanlı'nın yaşadığı değişim ve dönüşüme şahit olan ve yazdıklarıyla topluma yol göstermeye çalışan Mehmet Âkif Ersoy, bir sanatçı olarak toplumun kendine has yeni bir kimlik oluşturmada önemli bir oynamıştır. Bu kimlik oluşturma sürecinin temel bileşenlerinden biri dildir. Şair dili toplumu aydınlatmak için kullanmıştır. Sanatçının

¹ Bu çalışma; Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Prof. Dr. Veysel ŞAHİN danışmanlığında hazırlanan ayrıca Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Destek Programı kapsamında desteklenen “Mehmet Âkif Ersoy’un Şiirlerinin Sosyolojik Eleştiri Bağlamında İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, yenigunhilal.23@gmail.com, ORCID 0009-0006-8564-6709

eserlerinde tercih ettiği dil, halkın yaşamına, inançlarına, gelenek ve göreneklerine göre biçimlenmiş zengin bir dildir. Bu zenginlikte şüphesiz toplumun tüm esaslarını (dinini, dilini, folklorunu vs.) iyi bilmesinin payı çok büyüktür. şairin şiirlerinde, toplum içerisinde yaşayan ve yetişen bir insanın dilini, kendi varlığını görmek mümkündür. Bu anlamda şair, topluma özünü ve köklerini hatırlatarak varoluşunu tamamlamasını ister. Bu çalışmada sosyolojik ögelere oldukça önem veren şairin dil kavramını ön plana çıkardığı şiirleri temel alınarak bu kavramın toplumu ayakta tutan niteliklerine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Ākif Ersoy, Edebiyat Sosyolojisi, şiir, Toplum, Dil.

SOCIOLOGY OF LANGUAGE IN MEHMET ĀKIF ERSOY'S POEMS

ABSTRACT

Mehmet Ākif Ersoy, who witnessed the change and transformation experienced by the Ottoman Empire between 1908 and 1923, which is presented as the National Literature Period according to many literary histories (some sources also consider this period as the Second Constitutional Monarchy period), and who worked on the path of societies with his works, as an entertainer It played an important role in the formation of a new identity of the society. One of the fundamental parts of this identity formation process is language. The poet used language to illuminate the lights. The language preferred by the artist in his works is a rich language shaped according to the people's lives, beliefs, traditions and customs. Undoubtedly, knowing all the basics of the society (religion, language, folklore, etc.) has a great share in this wealth. In the poet's poems, it is possible to see the language and self-existence of a person who lives and grows up in society. In this sense, poets want the society to complete its existence by reminding it of its essence and roots. The poems of the artists who attach great importance to the elements of this product, which are highlighted in terms of language, basically touch on the assets that are kept alive.

Keywords: Mehmet Ākif Ersoy, Sociology of Literature, Poetry, Society, Language.

GİRİş

Mehmet Ākif Ersoy'un gerek yetiştiği dneme gerekse aldığı eğitim ve içinde yetiştiği ailenin niteliklerine bakılırsa eserlerinde sıklıkla işlediği konuların da bu bağlamda geliştiği görülür. Dil, kültürün içerisinde birikmiş olan bir yapı, kültürü gizleyen ve onu koruyan, gelecek nesillere aktaran bir araçtır. Ulusu oluşturan esasların başında gelen dil, ayrıca kültürün oluşum ve yaşatılması aşamasında da büyük bir görevi üstlenen pozisyondadır. Dil aynı zamanda hem edebiyatın hem de şiirin ana malzemesidir. Edebiyat dünyasının millî şairi olarak bilinen Mehmet Ākif Ersoy bu malzemeyi, adeta

ince ince bir “kuyumcu titizliği” ile işleyen, düşünce ve edebiyat dünyasının önde gelen isimlerinden biridir (Küçük, 2014: 95). Özellikle millet/toplum ve bireysel kimlik inşası üzerinde duran şair, millet olma sürecini, bireyselden toplumsala doğru ilerleyen bir kimlik inşası olarak kabul eder. Çağın gerektirdiği koşullarda benlik oluşturma sürecini tamamlayan birey, daha sonra toplumda yer edinme, başkaları tarafından fark edilme ve kabullenme süreçlerini geçirip sahip olunan ortak değerler ve aidiyetler çevresinde kimliğini oluşturur (Kanter, 2014: 224). Bu oluşum süreci göz önünde bulundurulduğunda bireyde ortaklık ve aidiyet hissi uyandıran değerlerin başında dil birlikteliğinin geldiğini söylemek mümkündür. Nitekim bu değer, toplumları bir arada tutan ve geleceğe kalmalarını sağlayan ortak birlikteliklerdendir. Bunun bilincinde olan şair dil birliğine dayalı toplumsal bir kimlik oluşturmak isterken kurmaya çalıştığı bu yeni kimliğin Batı'nın çizdiği, belirlediği ölçütlerin dışında oluşturulması gerektiğini vurgular.

1. Mehmet Âkif Ersoy'un Şiirlerinde Dil Sosyolojisi

Varlığın yaşamına şahit olan dil onu kullanan kişinin varlığında büyür. Dil ile yazar arasındaki bağ ise üslup ile bireysellik kazanır ve dil estetik bir kimliğe bürünür. Bu yönüyle üslup yazarın belleksel ve kimliksel özelliklerinden doğar ve toplumun geleneksel mirasını içinde saklar (Şahin, 2017: 347-348).

Dili ve anlamı inceleme yöntemi dilin yapılarını araştırmayı merkez aldığından bu dil felsefesine genel olarak yapısal dilbilim ya da yapısalcılık denir. Yapısalcılık, anlamın bir gösterge sistemi olan dilin dışında var olamayacağını inancının kısa adı haline gelen “dilbilimsel dönemeci” başlatarak 20. yüzyıl düşüncesine önemli bir değişiklik getirmiştir. Dili bir göstergeler sistemi olarak inceleyebilmek için Saussure dil ve söz arasında bir ayırım yapar. Dil belirli bir zaman ve mekânda işlev gören yapılandırılmış bir sistem ve bir dilin uygulamada nasıl kullanılabileceğini belirleyen dilbilim kuralları anlamına gelir. Bunun aksine söz, sistem içinde dilin konuşma şeklinde kullanıldığı belirli durumlar anlamına gelir. Dil olmadan söz imkânsız hale gelir. Saussure'e göre bu durumda araştırma nesnesi, belli ifadeleri mümkün kılan kapsayıcı dilbilimsel sistemi oluşturan dil'dir. Dilin bir sistem olarak incelenmesi eşzamanlı ve artzamanlı bir yaklaşımdır. Eşzamanlılık, dilin belli bir anda kullanıldığında çalışılması demektir. Artzamanlılık, dilin zamana yayılarak çalışılmasıdır. 19. Yüzyıl filolojisi dilin ancak tarihsel değişimlerinin incelenmesiyle anlaşılabilmesine dair merkezi bir varsayımdan ortaya çıkmış olan artzaman yöntemini benimsemiştir. Buna göre bir sözcüğün etimolojik kökenine inerek bugünkü anlamını nasıl kazandığı anlaşılabilir (Pekşen, 2013: 64-65).

Dil çalışmaları, müstakil bir bilim alanına dönüşüncüye kadar, edebî metinlerin hatalarının tespiti, yanlış okunması ve eserin zamana yenik düşmesinden kaçınmak, gelecek nesillere doğru aktarımını sağlamak için araştırmacılar tarafından pratik olarak

yapılmıştır. Çalışmalarda özellikle Hindistan ve Eski Roma kolları ön plana çıkmıştır. 18. yüzyıl sonunda “filoloji” ortaya çıkarak 19. yüzyıl ortasına kadar olan dönemin dil ve edebiyat çalışmalarının genel adı olur. 20. yüzyıla gelindiğinde dil araştırma konusu haline gelerek bağımsız bir bilim dalı olmak suretiyle ortaya çıkar (Şahin, 2022: 403).

İnsan oluş maceramızın başlangıç noktası dildir. Diğer mevcudiyetler gibi burada ve bugünde yaşamaya devam eden insanı gününden ve yerinden ayırıp geçmişine, geleceğine veya diğer mekânlara götüren de dildir. Dil, insanın hem ürünü hem de üreticisi olarak yer aldığı tek alandır. Bütün eylemlerinde üretici konumunda olan insan, sadece dil karşısında hem özne hem nesne durumundadır. Çünkü kişi var olduğu toplumdan, öğrendiği ve kullandığı dilden ibarettir. İnsanla ilgili veya insanın el attığı her şeyin bir tarihi vardır. Bilgi ve tecrübe birikimi sayesinde her kuşağın aynı yolu bir daha yürümek, sıfırdan başlamak zorunda kalmayışları, insan başarılarına temel oluşturur. Dil bütün insan başarılarının hazırlayıcısıdır. Dil her bireyin kendi doğrularını başkalarının doğrularıyla karşılaştırarak, bireysel doğrudan sosyal doğruya tırmanışı, dolayısıyla bir arada yaşamayı mümkün kılar. Dil, insanlar arasındaki ortaklaşalıkların temelidir. Ortaklıkların çoğalması, insanların sürüden topluma geçişlerinin göstergesidir. Herkes topladıklarını aynı torbaya koyup, kendisinininkilerle karşılaştırarak daha gerçek olanı yakalamaya başlamıştır. Varlık hakkındaki bilgilerin bu ortalaması insanlara ortak bir kader yaratacaktır.

Dil sosyolojisi, toplumla dil arasındaki bağlantının incelenmesi esasına dayanır ve toplumun dil üzerindeki etkisini inceler. Toplum, dil üzerine doğrudan etki eder ve bu bakımdan dil sosyolojisi alanı toplumdilbilim ile yakından ilişkilidir. En önemli temsilcilerinden biri, Joshua Fishman'dır. Bu bakımdan toplum; kullandığı dili şekillendirir, değiştirir, günlük pratikleri doğrultusunda yeniler.

Dil sosyolojisi, sosyal hareketliliklerin kişisel ve toplumsal dili nasıl ve ne ölçüde etkilediğini tespit etmeye çalışır. Dil sosyolojisi, bireylerin dili kimlerle ve hangi koşullar altında konuştuğunu, kişisel ve toplum kimliğinin konuşulan dil tarafından nasıl şekillendiğini araştırır. Sosyolojik bağlamda toplumların anlaşması ancak dil ile mümkün olmaktadır. Uluslaşma sürecine giren bütün topluluklarda sahip olunan dil, toplumdaki bireylerin kendilerini ayrıcalıklı hissetmesine olanak sağlar.

Benliğini koruyarak, toplumun özüne dönüşünü İslam çerçevesinde düşünen şair, kullanılmakta olan dilin bozulmaması konusu üzerinde ayrıca durmuştur. Ancak şairin dil anlayışı ve dili savunması, öz Türkçe kelimelere yönelme ve dilde sadeleşme hareketlerinin dışında kalır. Şair, dilin bozulmaması gerektiğini savunurken, Tanzimat'ın ilanından sonra, Batı medeniyetinin etkisinde kalan kültürel ve sosyal yaşamın aslında kullanılan dili bozduğunu ve yozlaştırdığını ön plana çıkarmaya çalışır (Kanter, 2014: 106).

Aslında her sanatçının dili, onun dış dünyasından iç dünyasına uzanan bir köprü, iç dünyasını ve edebî kişiliğini dışa aksettiren bir ayna durumundadır. (Şahin, 2022: 372).

Şairin, 1908 sonrası şiirlerindeki dil değişikliği büyük ölçüde dikkat çekmektedir. Bu husus da İkinci Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonraki dönemi kapsayan, Sırat-ı Müstakim dergisindeki başyazarlık dönemi eserlerindeki içtenlikten kaynaklanmaktadır. Şair, hislerini ve fikirlerini topluma daha kolay duyurabilmek, halka yakın olmak, gerçekçi olmak, düşüncelerine samimiyet katabilmek amacıyla eserlerinde halkın kullandığı ve anladığı dili her zaman tercih etmiştir. Şair, bu kullanımlarla eserlerine samimiyet ve gerçeklik katmıştır. Şiiri okuyan kişi, bu sayede her an yakınında olan bir tanışi ile dertleşiyor, konuşuyor gibi kendini rahat hisseder. Samimiyet noktasında şair, halk dilinde kullanılan argo sözcükleri de kullanarak halkın içinden bir ses olarak eserleriyle kendini duyurmaya çalışmıştır. "Safahat"ta halk diline ait kelimelerin yoğun bir şekilde kullanımı dikkat çeker. Bu kullanımlardan bazıları şu şekildedir:

bıldır: Geçen yıl, bir yıl önce.

"- Haklısın.- Aykırı gitmekle bu yol hiç çıkmaz.

- Konya'daydım...- Haberim yok, ne zaman? - Bıldır yaz."

(Ersoy, 2007, Asım, 438).

cıllık: Talas.

"Yatsıdan sonra ahâli "bize va'zet" dediler;

Çektiler altıma bir cıllığı çıkmış minder."

(Ersoy, 2007, Asım, 438).

cızıktırırver-: Yazmak, karalamak.

"-Yazındı: "Kendine mahsus ve münhasır bulunan

Adam, cızıktırırver, bakma hüsn-i hatta filân."

(Ersoy, 2007, Asım, 418).

çolpa: Beceriksiz, eli ise yakışmayan, acemi.

"Yıkmak insanlara yapmak gibi kıymet mi verir?

Onu en çolpa herifler de, emin ol, becerir"

(Ersoy, 2007, Asım, 443).

ımızgan-: Uyuklamak.

"Yok öyle heybeye dirsek verip ımızganmak:

Yataksa emre müheyyâ içerde... Hem ne yatak!"

(Ersoy, 2007, Berlin Hatıraları, 365).

kılkuyruk: düzenci, yalancı.

“Bakin ne günlere kaldık: Ya bes, ya altı kopuk,
Yamaklarıyla beraber ki hepsi kılkuyruk.”

(Ersoy, 2007, Fatih Kürsüsünde, 311).

kagsa-: Eskimiş, gevşemiş, dağılmaya yüz tutmuş (eşya, yapı).

“Bu, yanmadık yeri kalmıssa, kagsamıs yurda
Megerse Avrupa kundak sokar dururmus da”

(Ersoy, 2007, Berlin Hatıraları, 383).

“Ne gebermez, ne kütük bünye ki, hiç kagsamamıs!
Bunu rabbim, bana sağlık diye nerden yamamıs?”

(Ersoy, 2007, Asım, 419).

sallak mallak: Dağınık, kötü giyimli, yakıksız.

“Karı kıvrak, pasa hazretleri, sallak mallak;
Biri hakkıyla edepsiz, biri sartınca salak;”

(Ersoy, 2007, Asım, 413).

zagar: Her halde, evet öyle.

“Balık almıs, ne olur? Sonra yedirmis, ne çıkar?
Sanki hiç beslememis kendisi vaktiyle zagar.”

(Ersoy, 2007, Asım, 484).

Toplumun kullandığı dildeki kelimelerin fazlalığı “Asım” şiirinde daha çok dikkat çeker. Bu şiirde argo sözcüklerin kullanımı da çok fazladır. “Safahat”ta geçen argo kelimeler şu şekildedir: imamsuyu, moruk, orospu, besmelesiz, yaltak, deyyus, geber, hayvan, hödük, kahpe, kahbe dölü, it, maskara, tasmamız, piç, kaltaban salak, yardakçı, zıpçıkçı, zırzop, zibidi, züppe (Tezer, 1999: 43). Şair, bu yolla hem samimiyeti kazanmış hem de vermek istediği mesajı en anlaşılır biçimde sunmuştur.

“Tasarrufatını aynen alırsak İngilizin,
Fransızın, ne olur hâli, sonra, şivemizin?
Lisânın olmalıdır bir vakâr-ı millîsi,
O olmadıkça müyesser değil te’âlisi”

(Ersoy, 2007, İki Arkadaş Fatih Yolunda, 289).

Şair, dilde yeniliği ve yenileşmeyi savunur fakat bu yenileşmenin de yine millî çerçevede yapılması gerektiği kanaatindedir. Şair dilimizde karşılığı olan kelimelerin yerine,

bunların İngilizce ve Fransızca karşılıklarının kullanılmaması gerektiğini savunmuştur. Çünkü toplumu kuran değerler ve toplumsal duruş ancak dil sayesinde gerçekleşir. Şair dilin millî bir yönünün olması gerektiğini savunur. Şair, dilin millî olmadığı takdirde toplumunda millî olmayacağı görüşündedir. Diğer dillerdeki değişiklikleri millileştirmeden onları aynen almanın dili bozacağını söyler.

“Biraz değişmeli artık bu eski zihniyet...”

Lisâna hiç yenilik sokmayın!” demek: Cinnet.”

(Ersoy, 2007, İki Arkadaş Fatih Yolunda, 208).

Şair, Türkçeye sıkı sıkıya bağlı olmanın yanı sıra değişime de açıktır. Ona göre dile hiç yenilik sokmayın demek cahillik göstergesidir. O her zaman değişime ve dönüşüme açık bir şairdir. Eski zihniyetin değişmesi gerektiğini savunmaktadır. Şaire göre toplumda yenileşme ancak dilde yenileşme ile mümkün görünmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki satırlar şairin dil ile ilgili görüşlerini ifade ettiği için bu dil sosyolojisi öğelerine yer verildiği söylenebilir.

Mehmet Âkif Ersoy’a göre edebiyat insana hizmet etmelidir. O, edebiyatı insana fayda sağlaması yönüyle ele alır. Bundan dolayı da edebiyata sosyal fayda prensibiyle yaklaştığı söylenebilir. Şair, şiirlerinde çok zengin dil öğelerine ve tasvirlerle yer vermiştir. Bu durumu şu satırlarda görmek mümkündür;

“Rengi uçmuş yüzünün, gözleri çökmüş içeri;

Elmacıklar iki baştan çıkıvermiş ileri.

O şakaklar göçerek, cepheyi yandan sıkımsı;

Fırlamış alnı, damarlar da beraber çıkmış!

Bet beniz kül gibi olmuş, uçarak nûr-ı şebâb

O yanaklar iki solgun güle dönmüş, bîtâb!

O dudaklar morarıp kavlamış artık derisi;

Uzamış saç gibi kirpiklerinin her birisi!”

(Ersoy, 2007, Hasta, 11).

“Hasta” adlı şiirinden aldığımız bu satırlarda şairin ne kadar güçlü bir tasvir yeteneğine sahip olduğunu görmemiz mümkündür. Şair, Türkçenin söz güzelliklerini, deyimlerini ve halk söyleyişlerini sıklıkla kullanarak güçlü bir betimleme yapmıştır. Şair anlatıma hareketlilik ve canlılık katmak için tasvirlerinde sıfatlara ve benzetmelere yer vermiştir. Şiirde geçen; “renge uçmuş yüz”, “fırlamış aln”, “uzamış saç gibi kirpiklerin”, “bet beniz kül gibi olmuş” bu kullanımlara örnek olarak verilebilir. Şair sosyal meseleleri ortaya koyabilmek ve realist tasvirler yapmak için sıfat ve benzetmelere şiirlerinde yer vermiştir.

Şair bir milletin en önemli ögesinin ve koruyucu değerinin dil olduğunu savunmuştur. Bu amaçla da şiirlerinde bunu dile getirmiştir. Bu şiirlerine verilebilecek en güzel örneklerden biri “İki Arkadaş Fatih Yolu”nda adlı şiirinin şu satırlarıdır;

“Te’ammüm etmeye başlarsa...

– Başlasın! Ne olur?

– İler tutar yeri kalmaz; lisânımız bozulur.

Bugün ne maskara olmuşsa milletin kılığı;

lisan da öyle olur!

– Anlamam inatçılığı...

– Bilir misin bu garîb ümmetin nedir hâli?

Yehâfû” sıygasının çingiraklı i’lâli !”

(Ersoy, 2007, İki Arkadaş Fatih Yolunda, 208-209).

Şair dile büyük önem ve kıymet verir. Milletin kılığının bozulduğu gibi dilinin de bozulmasından korkmaktadır. Çünkü ona göre dil bir milletin en önemli ögesi konumundadır. Bir milletin önce kılığı bozulmaya başlar ardından da dili bozulmaya başlar. Nitekim şair, bunun bilincindedir.

Şair, şiirlerinde olduğu gibi nesirlerinde de dilde sadeliği tercih etmiştir. Bunun sebebinin, halktan aldığı mevzularla geniş bir tabakaya seslenmesinde, eserlerinin çoğunu, amaçlarını, düşüncelerini anlatmak maksadıyla kaleme almasında, karşılıklı konuşmalara çok yer vermesinde arayabiliriz. Âkif’in dili, devrinin ve çağdaşlarının dili ile karşılaştırılınca, oldukça sade kalır. Ancak, bu dil, Arapça ve Farsça kelimeler ile Arap ve Fars dillerinin Osmanlıcaya geçmiş olan kurallarından büsbütün ayıklanmış bir dil de değildir (Uluçay, 2014: 251).

Tasvir ve karşılıklı konuşma parçalarındaki, doğrudan doğruya halkın dilinden alınmış ve o zamana kadar yazı diline girmemiş olan canlı, kıvrak, dipdiri Türkçe kelimeler ve söyleyişler yanında; Arapça ve Farsça kelimelerle isim ve sıfat tamlamalarına da rastlanır. Âkif, şiirlerinde konu-dil bağlantısına özen göstererek mevzuya uygun bir üslûp kullandığı gibi, nesirlerinde de bu hususa riayet etmiştir. Günlük bir hadiseden, genel içtimai bir mevzudan bahsettiği yazılarında kullandığı üslûp mümkün olduğunca sade iken, ilmî mevzulardan bahsederken dil nispeten ağırlaşır (Uluçay, 2014: 251). Mesela aşağıdaki paragrafta bir tane bile Arapça Farsça kurallara göre yapılmış terkip yoktur:

“Bir şair her eserinde şair olamaz; yani insanın her yazdığı eser şiir

derecesine çıkamaz. En büyük şairlerin öyle yâveleri olur ki en küçük

şairden sudur edemez. Bunun gibi herze söylemekle iştihar edenlerin arasına

öyle sözleri görülür ki şahıslarına verilemez. Onun için hakkında hüküm vereceğimiz eseri sahibine ait olmak üzere taşıdığınız fikirden tecerrüd etmeden okusanız daima yanılırsınız” (Abdülkerim, 1989: 149).

Şairin şiirlerinde tercih ettiği dil, toplumun hayatına, inandıklarına, geleneklerine, törelerine bağlı olarak biçimlenmiş zengin bir dildir. Bu zenginlik, şüphesiz şairin toplumun dinamiklerini iyi bilmesinden kaynaklanmaktadır. Şairin üslubu, hem sanat eserinin dil, kültür ve yaşamla olan bağlantısını açığa çıkarır hem de kimlik bilincinin diğer sosyal unsurların arasından sıyrılıp bir varoluş vesilesi olarak metinlerde ön plana çıkmasını sağlar. Bu anlamda Mehmet Âkif Ersoy, topluma özünü ve köklerini hatırlatarak varoluşunu tamamlamasını ister.

Bir milletin vatanı olan dil, o milletin düşünce şeklinin, hayata bakışının ve dünyayı algılama şeklinin yazı ve söze bürünmüş şeklidir. Ulusun yaşantısının ve kültürünün ortak hazinesi olarak kabul edilen dil, millet olma şuurunun, sanatın, inancın, örf ve adetlerinin sığınak yeridir. Şairin Türkçeye karşı beslediği ilgi ve sevgisini, onu günlük konuşma diline yaklaştırarak kullanmasını ayrıca Türkçeden zevk almasını biraz da diğer dillere olan ilgi ve yeteneğine bağlamak mümkündür.

Şairin hem Doğu hem de Batı dillerine hâkimiyeti vardır. Zira o, Farsça ve Arapçanın yanında Fransızca eğitimi de almıştır. Dil konusundaki birikiminden hareketle şairin Türkçeden istifade ederken Türkçeye çok şey kattığı da iddia edilebilir.

SONUÇ

Edebî eserlerin ait olduğu toplumun bir yansıması olduğu, şairin şiirlerini kuran izleksel kurgudan da anlaşılmaktadır. Nitekim sosyolojik eleştiri bağlamında şairin şiirlerine baktığımızda yaşadığı dönemin izleri ve yansımaları görülmektedir. Yaşadığı dönemin izlerini, yansımalarını ahlâki, dinî, örfî, hukukî ve millî değerlerle harmanlayıp okuyucuya sunan şair, benimsediği uyarıcı misyon ile toplumun kendi değerlerinin farkına varıp kendini var etmesine olanak sunar.

Şair, toplumun içerisinden çıkmış ve dil ile alakalı olan görüşlerini sürekli dile getirmiştir. Ona göre dil ne kadar sadeleşse de yabancı dillerden alınan kelimelerin birçoğu dilimizde var olmaya devam edecektir. Dilde sadeleşme gereklidir ve bu süreçte en önemli ölçüt halkın kullandığı dil ve yaşayan Türkçeyi esas almaktır.

Şair, şiirlerinde bir halk adamı olarak toplumda var olan bütün kişi ve değerleri kucaklayan bir dil kullanmıştır. Edebî dilin en kibar kelimelerinin yanında halkın kullandığı tabirler, kelimeler, hatta argo onun şiirlerinde kendine yer bulmuştur. Bu sebeple şairin şiirleri dil açısından zengin malzemelerle doludur.

Şair, şiirleriyle Türkçenin en saf örneklerini vermiştir. Sokakta, mahallede, evlerde

konusulan Türkçeyi tüm varlığıyla şiirimize katmıştır, halkın kullandığı ifade tarzını manzumelerine başarıyla yansıtmıştır. Şair halk deyimleri ve kelimelerine eserlerinde çok fazla yer vermiştir. Mehmet Âkif, dilin sadeleşmesinde ve yaşayan Türkçenin edebiyat dili olarak kullanılmasında en çok hizmet etmiş şairlerimizden biridir. Dilde sadeliğe inanan Âkif, bu fikirlerini sadece lafta bırakmamış, şiirlerinde büyük ölçüde uygulayarak yaşayan Türkçenin en güzel örneklerini vermiştir.

KAYNAKÇA

- Abdülkerim, N. 1989. Müstakim ve Sebilü'r-Reşad Mecmuaları'nda Çıkan Makaleler. Ankara.
- Alat, H. (2023). Mehmet Âkif Ersoy'un Şiirlerinin Sosyolojik Eleştiri Bağlamında İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, N. 2022. Edebiyat Kuramı ve Eleştiri, (Ed. Veysel Şahin). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Düzdağ, M. E. (2007). Safahat. İstanbul: Aden Yayınları.
- Hitchcock, L. A. (2013). Kuramlar ve Kuramcılar, (Çev. Seda Pekşen). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kanter, M. F. (2014). Millî Edebiyat Dönemi Türk Şiirinde Benlik Algısı ve Kimlik Kurgusu. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Küçük, M. (2014). Mehmet Âkif Ersoy Ve Türkçe, Türkoloji Dergisi, 21(2), 93-112.
- Şahin, V. (2017). Tahsin Yücel ve Aykırı Öykülem (Tahsin Yücel'in Öykülerinde Yapı ve İzlek). Akçağ Yayınları, Ankara.
- Şahin, V. (2022). Edebiyat Kuramı ve Eleştiri. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tezer, K.(1999). Mehmet Âkif Ersoy'un "Safahat"ında Kelime Grupları. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Uluçay, M. (2014). Mehmet Âkif Ersoy'un Eserleri Üzerinde Dil ve Üslûp İncelemesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yetiş, K. (1992). Mehmet Âkif Ersoy'un Sanat- Edebiyat ve Fikir Dünyasından Çizgiler. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Yılmaz, A. (2009). Mehmet Âkif Ersoy'un Şiirlerinde Halk Dilinin Kullanımı. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(11), 189-210